

MANRESA

DESAPAREGUDA

Carrers i paisatges

MANRESA DESAPAREGUDA

Carrers i paisatges

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2017

© dels textos: Gal·la Garcia Casarramona

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda:
Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Manresa.

Dedicatòria

En memòria del meu pare, Pere Garcia Ferrer,
manresà de cor i d'acció.

Fotografia de portada:

Autor Desconegut / Fons M. Dolors Saumell

Acrònims:

ACBG - Arxiu Comarcal del Bages

ICGC - Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

ISBN Editorial Efadós: 978-84-16547-36-4

Dipòsit legal: DL B 5051-2017

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

Gal·la Garcia Casarramona

MANRESA DESAPAREGUDA

Carrers i paisatges

 efadós®

 Ajuntament
de Manresa

Introducció

GAL·LA GARCIA CASARRAMONA

Historiadora

Manresa desapareguda 2 és el segon llibre de la col·lecció *Manresa Desapareguda* i apareix tres anys després d'haver vist la llum el primer. Tenim la sort de viure en una ciutat mil·lenària que traspuja vida i història. I tenim la sort, també, de poder reviure el passat a través d'imatges com les que trobareu en les pàgines que segueixen.

El primer *Manresa desapareguda* va recuperar les millors imatges de *L'Abans: Recull Gràfic de Manresa (1876-1965)*, publicat el 2001 i exhaurit fa anys. Aquest segon volum ha ampliat la recerca d'aleshores i presenta

una selecció de 155 imatges procedents de particulars, entitats i arxius, com l'Arxiu Comarcal del Bages i l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. D'aquest darrer destaquen les magnífiques vistes aèries de la ciutat preses entre el 1926 i el 1929 pel fotògraf i cineasta manresà Josep Gaspar, i també les imatges del Fons Cuyàs. Instantànies en blanc i negre que mostren l'evolució d'una ciutat i dels seus habitants a través de la mirada i l'objectiu de ciutadans anònims o de fotògrafs professionals, com Josep Gaspar i Josep Maria Rosal d'Argullol, entre d'altres. A tots ells hem d'agrair el testimoni que han deixat i que desitgem que ens ajudi a preservar la memòria i el sentiment de pertinença a la comunitat. Perquè conèixer

CIUTAT ENTRE VINYES

A la pàgina anterior, vista panoràmica de la ciutat a mitjan segle xx presa des de l'actual carretera d'Igualada. Entre d'altres s'hi distingeix la Seu, la cova de Sant Ignasi, el pont de Sant Francesc, la caserna del Carme, la farinera Albareda, l'estació de Manresa-Riu i el turó de Puigterrà.

LA SEU DES DE LA GUIA

Entrada a Manresa des de l'antiga capella de la Guia a finals del segle XIX. S'hi veu un grup de gent i, al costat, la via del tren i els coberts de l'estació del Nord. Al centre, la capella de la Guia i, a la dreta, el pont Vell. Al fons, el puig Cardener amb la Seu i la casa de les Ànimes.

BENET CABANES PRUNÉS / ACBG

la nostra història és una manera de no oblidar els nostres orígens i de descobrir, recordar o rememorar el paisatge de la nostra ciutat, Manresa, en clau de passat.

Les fotografies d'aquest llibre, acompanyades d'un breu text que ens situa en l'espai i en el temps, són un petit viatge al passat que ens mostra, essencialment, l'evolució urbanística de la ciutat des de finals del segle XIX fins als anys seixanta del segle XX. El fil conductor són, doncs, els canvis i transformacions urbans d'una Manresa en creixement que s'obre camí cap a una nova època.

El volum s'ha dividit en quatre capítols: el nucli primigeni, l'empremta de sant Ignasi, fora muralles i els nous barris. No es tracta d'una divisió estàtica ni sistemàtica, sinó d'una breu pinzellada per mostrar la ciutat, els seus carrers i les seves places, les avingudes i el Passeig, resseguint un fil temàtic que en faciliti la lectura. Ha estat un repte de síntesi: fer una tria de les millors imatges significa també haver-ne de descartar moltes.

La divisió dels capítols del llibre, com dèiem, no és una divisió tradicional, ja que incorpora, a més, un capítol diferenciat: el de sant Ignasi. La ciutat s'està preparant per celebrar, el 2022, la commemoració del 500 aniversari de l'estada d'Ignasi de Loiola a Manresa. En aquest llibre hem cregut oportú incorporar l'empremta del pelegrí amb una petita selecció de fotografies d'alguns dels 22 punts vinculats directament al sant, a més d'altres de referència i coetanis a la seva estada a Manresa, espais destacats com la Cova, el pou de la Gallina, les creus de la Guia i del Tort, etc., sense oblidar mencionar-ne d'altres ja desapareguts, com l'antic hospital de Santa Llúcia o l'antic convent dels Predicadors. A través de les imatges descobrirem una ciutat que manté viu el record del pelegrí: un carrer, una plaça, un torrent i un col·legi porten el seu nom. Igualment, el pas del sant per la ciutat ha fet que el nom de Manresa figuri en carrers, col·legis i institucions d'arreu del món, i doni a conèixer la ciutat com una destacada comunitat d'acollida.

El llibre que teniu a les mans us proposa un viatge en el temps a través d'un paisatge urbà ple d'encant i vitalitat. Per les seves pàgines veureu desfilars els gegants per la plaça de l'Ajuntament, la celebració de la festa de l'Arbre pel passeig del Riu, una cursa infantil de cotxes per la Plana de l'Om, la inauguració de la línia d'autobusos Manresa-Solsona a la muralla del Carme, la desfilada de Miss Cotó als magatzems Jorba i un llarg etcètera fins a arribar a 155 imatges. I és que, tot i ser un recorregut temàtic per l'urbanisme de la ciutat, la gran majoria d'imatges seleccionades incorporen també el batec de la vida quotidiana del carrer. Perquè una ciutat no són solament pedres, una ciutat són les persones que han aixecat aquestes pedres i que les han fetes grans fins a convertir-les en un espai propi i distintiu.

Com dèiem al principi, som una ciutat mil·lenària. I som una ciutat acollidora. Desitgem que les pàgines que segueixen facin aflorar emocions d'un passat que és el fonament del nostre present i del nostre futur.

OBRES AL COSTAT DE LES 'MANDONGUERES'

Fotografia de les obres de pavimentació de la plaça dels Infants i de la muralla del Carme durant els primers anys de la dècada del 1930. A la dreta de la imatge destaca l'antic edifici de les *Mandongueres*, que va ser el primer mercat cobert de Manresa, construït a inicis del segle xx. Al seu costat s'hi aixecà un edifici annex per acollir la nova seu del cos de bombers de Manresa, inaugurada el 1932.

EL NUCLI PRIMIGENI

Un poblat emmurallat a recer del puig Cardener

El nucli originari de la Manresa que avui coneixem es va formar a l'empara del turó del puig Cardener, també conegut com a *mola de la Seu*, *coll del Cardener* o *coll Castell*. Es tractava d'un petit centre envoltat de muralles, aixecades durant l'època medieval com a mur de defensa i per controlar les entrades i sortides.

Dintre muralles hi havia l'església de Santa Maria –avui, la Seu–, el castell comtal i un grup de cases. Fora muralles, al cim proper més elevat –el puig Mercadal–, hi havia l'anomenada *torre de l'Àliga*.

La necessitat de creixement va fer que la ciutat, amb el pas dels segles, anés eixamplant el seu recinte emmurallat en diverses ocasions englobant-hi les cases i els barris que s'anaven formant fora del baluard. Amb l'arribada del segle XIX, la ciutat s'obrí i enderrocà definitivament les muralles (1822).

LA CIUTAT VISTA DES DE L'AIRE

En aquestes dues pàgines i a la pàgina anterior, tres vistes aèries de la ciutat, amb la basílica de la Seu com a element protagonista, a mitjan dècada del 1920. S'hi aprecia com la col·legiata basílica ja està coronada amb l'agulla piramidal del campanar, element que es va conservar fins a la Guerra Civil. Entre el 1915 i el 1934, l'arquitecte manresà Alexandre Soler i March va dirigir les obres de construcció de l'entrada principal i de la nova agulla del campanar. A la façana, la porxada original es va substituir per un pòrtic de tres arcades, i també s'hi va afegir un nou baptisteri.

GASPAR / ICGC

GASPAR / ICGC

AUTOR DESCONEGUT / FONS RAMONSALIS I BONASTRE

MANRESA AMB EL PONT VELL ESCAPÇAT

Entrada de la ciutat amb el riu Cardener, el pont Vell escapçat, la Cova i la basílica de la Seu a la dècada del 1950. Quan, al gener del 1939, es van retirar de Manresa les últimes tropes republicanes, van destruir amb explosius els ponts de la ciutat per intentar dificultar l'avenç de l'exèrcit franquista. A la imatge, el pont Vell després de les explosions que el van deixar durant anys inutilitzat. La reconstrucció del pont no s'inicià fins al 1960 i es va inaugurar el 30 de gener del 1963.